

חשון תשס"ז

בס"ד

"ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו"

פרשת לך-לך (ע"פ שיעורו של הרב אביחי קצין)

סוף פרשת נח

1. בראשית פרק יא

(לא) ויקח תרח את אברהם בנו ואת לוט בן החרן בן בנו ואת שרי פלתו אשת אברהם בנו ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען ויבאו עד חרן וישבו שם :
(לב) ויהיו ימי תרח חמש שנים ומאתים שנה וימת תרח בחרן :

פרשת לך לך

2. בראשית פרק יב

(א) ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך :
(ב) ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה :
(ג) ואברכה מברכך ומקלך אאר ונברכו בך כל משפחת האדמה :

(ד) וילך אברהם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט ואברהם בן חמש שנים ושרי פלתו מצאתו מחרן :
(ה) ויקח אברהם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו ואת כל רכושם אשר רכשו ואת הנפש אשר עשו בחרן ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען :
(ו) ויעבר אברהם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה והכנעני אז בארץ :
(ז) וירא ה' אל אברהם ויאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו :

3. מי "יזם" את ההליכה לכנען, תרח או אברהם ?

רש"י על בראשית פרק יא פסוק לא

(לא) ויצאו אתם - ויצאו תרח ואברהם עם לוט ושרי :

4. רמב"ן על בראשית פרק יא פסוק לא

(לא) ויצאו אתם מאור כשדים בעבור כי אברהם נכבד מאביו, וההולכים בעצתו ובעבורו ילכו, אמר הכתוב ויצאו אתם ואף על פי שאמר "ויקח תרח", אבל לוט ושרי בעבור אברהם הלכו אתם, כי גם אחרי שנפרד אברהם מאביו הלכו אתו :

5. מדוע בכלל יצאו מאור כשדים ?

חזקוני על בראשית פרק יא פסוק לא

ויצאו אתם מאור כשדים במצות הקב"ה כדכתיב אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים, ולא הספיק תרח לבא בארץ כנען וימת בחרן.

6. רמב"ן על בראשית פרק יב פסוק א

מארצך וממולדתך - כתב רש"י והלא כבר יצא משם עם אביו ובא עד חרן, אלא כך אמר לו הקב"ה, התרוחק עוד מבית אביך ורבי אברהם פירש וכבר אמר השם אל אברהם לך לך מארצך, כי הדבור הזה היה בעודנו באור כשדים, ושם צוהו לעזוב ארצו ומולדתו ובית אביו אשר שם

ואיננו נכון, כי אם היה כן היה אברם עיקר הנסיעה מבית אביו במצות האלהים, ותרם אביו ברצון נפשו הלך עמו, והכתוב אמר (לעיל יא לא) ויקח תרח את אברם בנו, יורה כי אברם אחרי אביו ובעצתו יצא מאור כשדים ללכת ארצה כנען, ועוד כי הכתוב שאמר (יהושע כד ג) ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען, היה ראוי שיאמר "ואקח את אביכם את אברהם מאור כשדים ואולך אותו בכל ארץ כנען", כי משם לוקח ושם נצטוה בזה:

ועוד יקשה עליהם, כי אברהם בצוותו את אליעזר לקחת אשה לבנו אמר לו כי אל ארצי ואל מולדתי תלך (להלן כד ד), והוא הלך אל ארם נהרים אל עיר נחור (שם כד י), אם כן היא ארצו ומולדתו, ושם נאמר (בפסוק לח) אם לא אל בית אבי תלך ואל משפחתי, כי שם בית אביו ומשפחתו שהיא מולדתו, לא כאשר השתבש רבי אברהם לומר אל ארצי חרן, ומולדתי אור כשדים והנה הוא האומר כאן כי באור כשדים נאמר לו לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, והנה לו ארצות רבות: אבל העיקר כבר ידעת אותו ממה שכתבנו בסדר שלפני זה (יא כח), כי חרן היא ארצו, ושם מולדתו, והיא ארץ אבותיו מעולם, ושם נצטוה לעזוב אותם וכך אמרו בבראשית רבה (לט ח) לך לך, אחת מארם נהרים ואחת מארם נחור:

7. רמב"ן בראשית י"א כ"ח

הנה תרח הוליד בניו הגדולים אברהם ונחור בעבר הנהר ארץ אבותיו, והלך לו עם אברהם בנו אל ארץ כשדים ושם נולד לו בנו הקטן חרן, ונשאר נחור בנו בעבר הנהר בעיר חרן, או שנולד בעיר ההיא או שנתישב בה מכותא וזה טעם בארץ מולדתו באור כשדים, כי שם מולדתו של חרן לבדו: והענין המקובל הזה נמצא גם כן בספר קדמוני הגוים כמו שכתב הרב במורה הנבוכים (ג כט), כי הזכירו בספר "עבודת האכרים המצרים" כי אברם אשר נולד בכותא חלק על דעת ההמון שהיו עובדים השמש, ונתן המלך אותו בבית הסוהר והיה עמהם בתוכחות ימים רבים שם, אחר כך פחד המלך שישחית עליו ארצו ויסיר בני האדם מאמונתם וגרש אותו אל קצה ארץ כנען אחר שלקח כל הונו והנה על כל פנים במקום ההוא בארץ כשדים נעשה נס לאברהם אבינו, או נס נסתר, שנתן בלב אותו המלך להצילו ושלא ימיתו והוציא אותו מבית הסוהר שילך לנפשו, או נס מפורסם שהשליכו לכבשן האש וניצל כדברי רבותינו:

8. אור החיים על בראשית פרק יא פסוק לא

(לא) ויקח תרח וגוי הכוונה היא על דרך שאמרו ז"ל (ב"מ עה:): מאן דביש ליה בהאי מתא וכו', כי שינוי מקום גורם, לזה אמר הכתוב כי כאשר ראה תרח שאברם בנו לא נולדו לו בנים עשה שינוי מקום ולקח את אברם ושירי להולכים למקום אחר והודיענו עוד הכתוב בזה שכל כך היה חשוב אברם בעיניהם שבשבילו נסעו כל בית אביו לשנות המקום בשבילו, והוא אומרו ויצאו אתם:

9. מדוע הלכו "דווקא" לארץ כנען?

ספורנו עה"ת ספר בראשית פרק יא פסוק לא

(לא) ללכת ארצה כנען. שהיתה מוכנת אל גרם המעלות במושכלות והיתה רצויה מכל הארצות כאמרו ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה ולא הוזהר אפוא בגשם המבול כאויר כל שאר הארצות כאמרו ולא גשמה ביום זעם. וכבר אמרו חז"ל אפוא של ארץ ישראל מחכים:

10. העמק דבר על בראשית פרק יא פסוק לא

(לא) ויקח תרח את אברם בנו וגוי ללכת ארצה כנען. אע"ג שלא הי' עוד מאמר ה' לא"א. מכ"מ כבר הי' הערב מן השמים וראה מרחוק קדושת הארץ וכמש"ל להלן ט"ו ז' והא דכתיב ויקח תרח וגוי אע"ג דעיקר רצון אותה יציאה הי' אברם ובעצתו מכ"מ כיון שיה' אברם שקוע ברעיונות אלקיות או חכמות ולא יכול להנהיג נסיעה הוא וביתו ע"כ נמסר הנסיעה לאביו והוא לקח את אברם וכל הכבודה על ידו:

11. אם אברהם ומשפחתו כבר "הלכו" לארץ כנען, מה משמעות הצווי "לך לך" ... "אל הארץ אשר אראך" ?

א. רש"י על בראשית פרק יב פסוק ב

מארצך - והלא כבר יצא משם עם אביו ובא עד לחרון! אלא כך אמר לו התרחק עוד משם וצא מבית אביך:

ב. אברהם זוכה (בפעם הראשונה מאז חטא האדם הראשון), להתגלות של "ראיה"

(להבדיל מהתגלות של "דבור")

12. רש"י על בראשית פרק יב פסוק ז

(ז) ויבן שם מזבח - על בשורת הזרע ועל בשורת א"י .

13. ספר גור אריה על בראשית פרק יב פסוק ז

[יד] על בשורת הזרע. ואף על גב שכבר בשרו אותו "ואעשך לגוי גדול" (פסוק ב), זה היה בתנאי "לך לארץ מארצך" (פסוק א), ויכול הנותן לחזור קודם שקיים התנאי, ושמה חזר הקב"ה קודם שקיים אברהם התנאי, ולפיכך עכשיו שבשרו כי "לזרעך" - בנה מזבח.

14. אור החיים על בראשית פרק יב פסוק ז

וירא ה' אל וגוי' ויבן שם וגוי' כוונת הכתוב להודיע הפלגת חיבת אברהם בקונו כי ה' נגלה אליו ובשרו בזרע ובנתינת הארץ, והוא לא החשיב בשורת ב' מעלות טובות לכלום בערך שמחתו בגילוי שכינתו יתברך אליו, לקיים מה שנאמר (תהלים טז יא) שובע שמחות את פניך, והוא אומרו ויבן מזבח לה' הנראה אליו, כאן פירש סיבת שמחתו אשר עליה בנה מזבח הוא לצד הראותו יתברך אליו, והבן:

15. משך חכמה בראשית פרק יב פסוק ז

(ז) ויבן שם מזבח לדי' הנראה אליו - הענין הוא עפ"י מש"כ (איוב יט, כו) ומבשרי אחזה אלוך והוא לדעתי כי הנפש עצמו משכיל רוחני משיג אמיתת השי"ת מציאותו רק בשביל שמלוּבש בחומר גס מסך מבדיל חוצץ בינו לאביו שבשמים נחוץ לנו ומוראו וכבודו התורה שהיא כלי המחזה (מיקראסקאפ) לזכך החומר ולהסיר מלבושיו הצואים עד כי ישוב כמו טרם הולדו. [וזה מאמרם ז"ל (ברכות לב): משחרב בהמ"ק מחיצה של ברזל מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים, והכוונה מחיצת החומרי אשר יפסיק בין זוהר השגחתו באספקלריא המאירה לישראל], וא"כ הנראה כי זה ביכולת החומר להזדכך עד אשר לא מפסיק בין זוהר אשנבי הרוחני לבלי לחצוץ בהשכלתו, אבל לראות יותר מאשריראה המשכיל בהיותו במציאותו בעצמו בלא לבוש הגשמי זה אינו באפשרי, לכן אמר כי לא כן, כי כאשר יש כלי הבטה וכלי המחזה אשר יגדילו חוש הראות אלף פעמים כפי היותו כן יש בכח השלם האלוקי לזכך את החומר עד כי ישוב למחזה מלוטשה ובהירה מגדלת עיני הנפש אלף פעמים לאין מספר שתראה מראות אלקים, וזה ומבשרי מן הבשר הוא החומר הגס [ככתוב לב בשר (יחזקאל יא. יט) עיני בשר (איוב י, ד) אחזה כמו ע"י מחזה מגדלת אלוך ולכן אמר אחזה ולא אראה והוא ביאור ורעיון יקר, וזה נמצא כי דבר אלקים שמענו גם לנחש (בראשית ג, יד) גם לדג (יונה ספ"ב) ומתייחס לקול אלוקים הוא השגת חפץ השם ורצונו בנמצא זה השומע בפרט, אך ראות כבוד אלקים לא מצאנו בנבראים הפחותים, ואדם הראשון קודם החטא היה חומר זך ובהיר ודק אשר לא חצץ מאומה בינו למראה כבוד ד' לכן הלך ערום כי המשכיל הרוחני בל יצטרך לכסות בשר הערוה ושוה לו למקום הנחת תפילין כי לא היתה לו שום תאוה וענין רע. אך כאשר אכל מעץ הדעת נתהפך לחומר גס מובדל מאמיתת השגתו והתקרבות אלקים וחומר חצץ בכוחות רעים מולידים התאוה והכעס נקימה ודמיונות כוזבים. [וזה כוונה שניה במאמרם ז"ל (ערובין יח): ק"ל שנה היה מוליד רוחות ושידים] לכן ידעו כי ערומים הם ויתבוששו כי עתה היתה המקום לבשר ערוה, ולכן כתיב (בראשית ג, ח) וישמעו את קול ד' אלקים, רק שמעו קולו ולא ראו כבוד ד', ויקרא ד' איכה ויאמר את קולך שמעתי בגן היינו שמעתי ולא ראיתי כבודך ואירא כי עירום אנכי היינו חומרי חוצץ ומפסיק ביני לך אבי שבשמים. והנה מן אז לא מצאנו רק ויאמר ד' אבל לא וירא ד' רק כשבא אברהם לארץ ישראל אז הזדכך חומר עד כי שב כאדם קודם החטא וזה הוא וירא ד' אל אברהם ויאמר היינו שמתחלה ראה אותו וזה כונת הפסוק פה ויבן שם מזבח לד' שלא חצץ החומר מאומה, וכן כוונת הפסוק (ר"פ וארא) וארא אל אברהם יצחק ויעקב וכן תמצא אצל כל אחד מהאבות (בראשית כו, ב. לה, ט) וירא אליו ד' ודו"ק היטב.

16. בראשית פרק ג

- (ו) ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאנה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל:
(ז) ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי עירמם הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרות:
(ח) וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן לרוח היום ויתחבא האדם ואשתו מפני ה' אלהים בתוך עץ הגן:
(ט) ויקרא ה' אלהים אל האדם ויאמר לו איכה:
(י) ויאמר את קלך שמעתי בגן ואירא כי עירם אנכי ואחבא:
(יא) ויאמר מי הגיד לך כי עירם אתה המן העץ אשר צויתך לבלתי אכל ממנו אכלת:

17. שמות פרק ו

- (ב) וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה':
(ג) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתיה להם:

18. בראשית פרק כו

- (א) ויהי רעב בארץ מלכד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם וילך יצחק אל אבימלך מלך פלשתים וירכה:
(ב) וירא אליו ה' ויאמר אל תרד מצרימה שכן בארץ אשר אמר אליך:

19. בראשית פרק לה

- (ט) וירא אלהים אל יעקב עוד בבאו מפדן ארם ויברך אתו:
(י) ויאמר לו אלהים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל:

20. ב"לך לך" הראשון כמו ב"לך לך" האחרון, ה' "הראה" לאברהם את המקום אליו

הוא צריך ללכת

ספר בראשית פרק כב

- (א) ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני:
(ב) ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק ולך לך אל ארץ המצרים והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך:
(ג) וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמרו וישח את שני נעריו אתו ואת יצחק בנו ויבקע עצי עלה ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו האלהים:
(ד) ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחק:

21. עולת – ראי"ה, הרב קוק זצ"ל

סתומים וחתומים הם הדברים, המאורעות הנפשיים הנפלאים, אשר עברו על האב הקדוש במשך הזמן של שלשת ימי ההליכה, אי אפשר שיבוארו ויפורשו ויבוטאו מצפוני קדש קדשים הללו. אמנם מה שהופע ביום השלישי, שבא אור הקודש למרום עוזו, ובמקום שהיה צריך לבוא דבור, אמירה לייחד, "על אחד ההרים אשר אמר אליך", באה ההופעה בחזון הראיה. כי כבר עלתה הנשמה למקום העליון אשר שם כל ההשגות מתאחדות, וגם הדבור וגם הראיה, ככל שאר ההופעות הרוחניות, עומדים הם בתפוסה אחת.

22. שמות פרק ב

- (יד) וכל העם ראים את הקולת ואת הלפידים ואת קול השפר ואת החר עשן וירא העם וינעו ויעמדו מרחק: